

Osnovni zdravstveni pokazatelji zaštite majki i djece

Urelija Rodin, Ivan Pristaš
Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Uvod

Svjetska zdravstvena organizacija je ovogodišnji Svjetski dana zdravlja sa sloganom „Svaka majka i dijete su važni“ posvetila majkama i djeci. Cilj je usmjeriti pozornost javnosti prema očuvanju života i unaprjeđenju zdravlja majki i djece. Pri definiranju Milenijskih razvojnih ciljeva čija je potpisnica i Hrvatska, na globalnoj razini je zaključeno da se države potpisnice obvezuju na poduzimanje mjera za smanjenje smrtnosti majki za tri četvrtine i smrtnosti djece za dvije trećine do 2015. godine. Generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije Dr. Lee Jong-wook u svome pozivu upućenom državama članicama za obilježavanje Svjetskog dana zdravlja navodi da je to jedinstvena prilika ne samo za upoznavanje s veličinom problema već i za udruživanje centara moći u potrazi za efikasnim rješenjem.

Hrvatska je svojim zdravstvenim i socijalnim mjerama znatno unaprijedila zdravlje majki i djece u posljednjih pedesetak godina, što se može vidjeti iz priloženih pokazatelja.

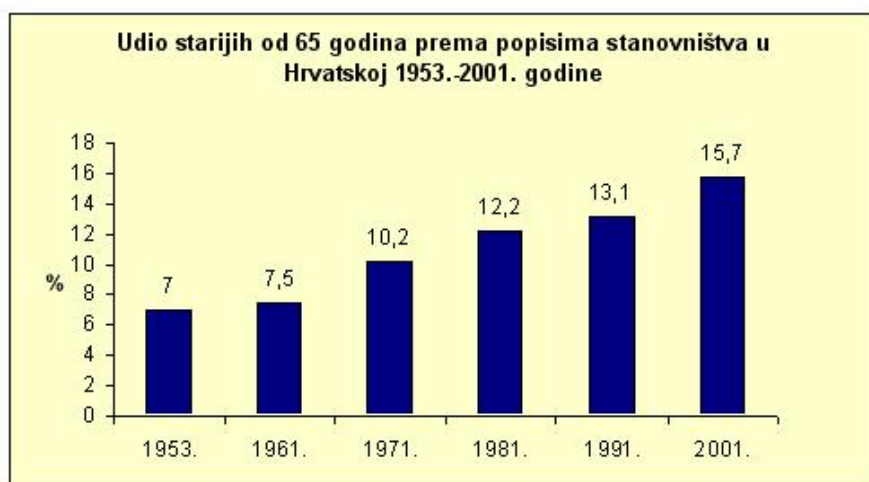
Temeljni problem Hrvatske danas je demografska slika, jer biološki opstanak neke zajednice ovisi o broju rođenih na što u velikoj mjeri utječe gospodarska razvijenost i mjere populacijske politike u zemlji.

Hrvatska demografska slika

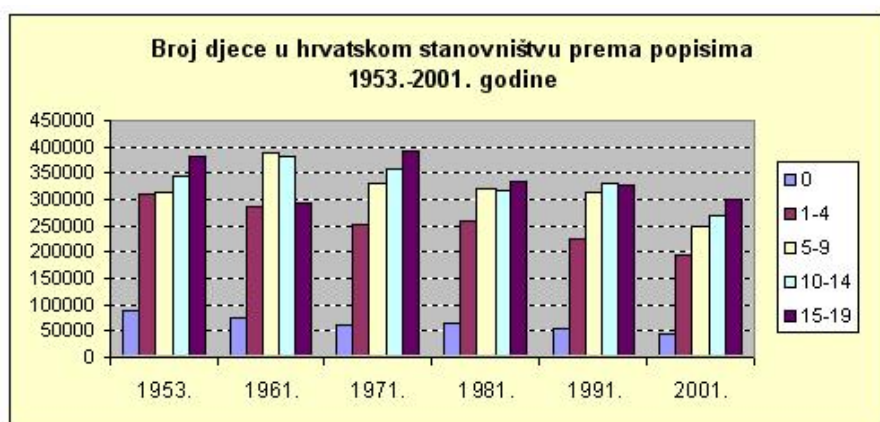
Prema Popisu stanovništva u Hrvatskoj živi 4,437.460 stanovnika. Na veličinu ukupnog broja stanovnika utjecalo je dugogodišnje smanjivanje broja rođenih, porast smrtnosti mlađih dobnih skupina tijekom rata i negativni migracijski trendovi u prošlom desetljeću.

Struktura stanovništva pokazuje da je hrvatsko stanovništvo u trendu progresivnog starenja, jer je udio starijih od 65 godina dosegao 15,7 % (Popis 1991. 13,1%), a mlađih od 14 godina je smanjen na 17,1% (Popis 1991. 19,4%) – slike 1. i 2. Udio starijih od 65 godina najniži je u Međimurskoj i Zagrebačkoj županiji (13,7 odnosno 14%), a najveći u županijama s najizraženijim migracijskim promjenama u vrijeme i nakon rata - u Ličko-senjskoj 22,8%, Karlovačkoj 20,1%, Šibensko-kninskoj 19,6%, Sisačko-moslavačkoj 18%.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, Republika Hrvatska je time gotovo dosegla prosjek zemalja Europske Unije (16%), za razliku od susjedne Slovenije (udio starijih od 65 je 14,3%) i prosjeka zemalja Srednje i Istočne Europe kojima pripada po svojim tranzicijskim obilježjima (12,9%).

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku (popisni podaci)

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku (popisni podaci)

Države (regija)	dojenačka smrtnost		perinatalna smrtnost		rana neonatalna smrtnost		fetalna smrtnost		maternalna smrtnost		brutto društveni proizvod(\$)
	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002
HRVATSKA		6,33		6,35		3,96		4,52		7,56	5025
AUSTRIJA		4,46		3,61		2,4		3,97		2,6	25356
ČEŠKA		3,9		3,65		1,38		2,89		4,27	6808
MAĐARSKA		7,29		5,34		3,55		5,57		7,4	6481
NIZOZEMSKA		4,8		7,37		2,77		4,61		3,99	25886
RUSIJA		12,38		10,33		5,67		15,92		31,94	2405
SLOVAČKA	7,63			6,61		3,46		4,18		3,87	4403
SLOVENIJA		4,04		4,34		2,4		5,48	17,22 (2001)		11181
V.BRITANIJA	5,23		8,28		2,69		5,61		5,98		26444
EUROPA		8,97		8,46		3,76		7,81		15,81	17120,5
15 EU*	4,69 (2001)		6,58		2,26		4,45		5,33 (2001)		22780,1
10 EU**		6,86		7,04		3,3	4,78			5,88	5527,33

Izvor podataka: «Zdravlje za sve» baza podataka Svjetske zdravstvene organizacije, siječanj 2005. godine

* 15 zemalja Europske Unije prije pristupa 10 novih članica

** 10 zemalja Srednje i Istočne Europe, članica EU od 01.05.2004. godine

Tablica 2. Živorodeni, mrtvorodeni, umrli, prirodno kretanje i vitalni indeks po županijama u 2003. godini

Županija	Živorodeni	Mrtvorodeni	Umrli	Prirodno kretanje	Vitalni indeks (živorodeni na 100 umrlih)
Grad Zagreb	7.134	32	8.380	-1.246	85,1
Zagrebačka	3.010	17	3.010	-541	84,8
Krapinsko-zagorska	1.216	5	2.126	-910	57,2
Sisačko-moslavačka	1516	10	2.620	-1.104	57,9
Karlovačka	1.078	2	2.143	-1.065	50,3
Varaždinska	1.683	11	2.492	-809	67,5
Koprivničko-križevačka	1.104	5	1.708	-604	64,6
Bjelovarsko-bilogorska	1.129	8	1.958	-829	57,7
Primorsko-goranska	2.360	7	3.585	-1.225	65,8
Ličko-senjska	434	2	863	-429	50,3
Virovitičko-podravska	843	1	1.273	-430	66,2
Požeško-slavonska	822	3	1.006	-184	81,7
Brodsko-posavska	1.683	5	2.056	-373	81,9
Zadarska	1.509	5	1.701	-192	88,7
Osječko-baranjska	2.794	16	4.030	-1.236	69,3
Šibensko-kninska	936	3	1.481	-545	63,2
Vukovarsko-srijemska	1.901	8	2.249	-348	84,5
Splitsko-dalmatinska	4.593	25	4.570	23	100,5
Istarska	1.551	5	2.228	-677	69,6
Dubrovačko-neretvanska	1.123	5	1.283	-160	87,5
Međimurska	1.249	5	1.272	-23	98,2
HRVATSKA	39.668	180	52.575	-12.907	75,5

Izvor podataka: Priopćenje. Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku, 2004. godine (ISSN 1330-0350)

Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

Tablica 3. Stope mortaliteta dojenčadi u Hrvatskoj u razdoblju od 1994. do 2003. godine po županijama

Županija	Umrli dojenčad na 1000 živorođenih									
	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.*	1999.*	2000.*	2001.*	2002.*	2003.*
Grad Zagreb	10,2-		8,5	7,9	8,5	7,4	6,9	8,4	5,1	7,3

Zagrebačka	6,7	6,9	6,8	8,5	7,7	7,7	5,5	7	5,5	5,3
Krapinsko-zagorska	8,6	9,7	5,5	10,7	3,3	7,1	11,8	6,5	7,7	3,3
Sisačko-moslavačka	4,3	10,6	8	5,3	9,2	7,2	6,5	5,1	8,7	5,9
Karlovačka	8,1	8,8	6,7	7,5	10,7	6,8	9,5	8,1	3,9	8,3
Varaždinska	11,6	11	11,4	7,9	6,6	10,9	9,7	11,7	7,1	5,9
Koprivničko-križevačka	9,4	11,9	10	11,4	15,5	6,3	1,7	3,3	6,8	4,5
Bjelovarsko-bilogorska	7,1	11,9	8,9	9,7	8,4	12,4	9,8	8,5	3,4	2,7
Primorsko-goranska	10,8	7,4	9,1	7,5	5,8	7,4	8,3	7,1	9,8	5,9
Ličko-senjska	9,8	3,9	15,4	8	5,6	8,2	15,8	11,5	12	6,9
Virovitičko-podravska	10,4	6,2	4,6	10,7	5,4	8,6	13	5,8	6,9	5,9
Požeško-slavonska	8,6	5,6	7,7	5,5	9,4	11,8	13,7	8,2	7,1	12,2
Brodsko-posavska	13,4	10,6	6,3	9	10,6	6	7,7	9,2	7,5	10,1
Zadarska	9,4	9,2	11,6	8,6	7,8	9,8	8,3	7,3	9	2,7
Osječko-baranjska	11,9	11,9	4,9	11	11,4	8,6	5,5	5,8	7	8,2
Šibensko-kninska	18,4	10	5,4	8,8	6,8	7,3	6,4	5,2	5,2	4,3
Vukovarsko-srijemska	11,4	9,3	8,6	5,9	7,3	7	6,6	5,8	11,8	6,3
Splitsko-dalmatinska	11,7	9,2	7,7	7,2	6,1	4,7	5,6	8,3	7,6	4,1
Istarska	4,8	8,7	6,2	4,3	7,8	8,4	6,4	10,2	5,6	7,1
Dubrovačko-neretvanska	10,2	9,9	8,1	7,8	5,7	5	8,1	4,7	5,1	7,1
Međimurska	13,8	14,3	12,6	13,1	16	14,1	10,4	12,6	10,5	10,4
HRVATSKA	10,2	8,9	8	8,2	8,2	7,7	7,4	7,7	7	6,3

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2004. god.

Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

*Stope dojenačke smrtnosti po županijama za 1998. - 2003.g. izračunate na temelju broja živorođenih s boravkom majke na području te županije duže od jedne godine

Tablica 4. Struktura uzroka dojenačkih smrti po skupinama bolesti 2003. godine

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku, 2004. (obrazac DEM-2/03)

	Skupina bolesti - stanja	broj	%	Rang
I	Zarazne i parazitame bolesti	2	0,8	6.
II	Novotvorine	3	1,2	5.
IV	Endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma	3	1,2	5.
VI	Bolesti živčanog sustava	1	0,4	7.
IX	Bolesti cirkulacijskog sustava	2	0,8	6.
X	Bolesti dišnog sustava	3	1,2	5.
XI	Bolesti probavnog sustava	1	0,4	7.
XVI	Određena stanja nastala u perinatalnom razdoblju	156	62,1	1.
XVII	Kongenitalne malformacije, deformiteti i kromosomske abnormalnosti	70	27,9	2.
XVIII	Simptomi, znakovi i abnormalni klinički i laboratorijski nalazi nevršteni drugamo	4	1,6	4.
XIX	Ozljede, otrovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	6	2,4	3.
	UKUPNO	251	100	

Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

Tablica 5. Rang ljestvica deset vodećih uzroka dojenačke smrtnosti u Hrvatskoj u 2003. godini

	MKB-X ŠIFRA I DIJAGNOZA	BROJ	%
1.	P22 Respiracijski distres novorođenčeta	34	13,5
2.	P36 Bakterijska sepsa u novorođenčeta	24	9,6
3.	P52 Intrakranijalno netraumatsko krvarenje u fetusa i novorođenčeta	21	8,4
4.	P28 Druga stanja dišnog sustava nastala u perinatalnom razdoblju	14	5,6
5.	Q24 Ostale prirodne malformacije srca	13	5,2
6.	P07 Poremećaji koji se odnose na kratko trajanje gestacije i nisku porođajnu težinu, a nisu svrstani drugamo	12	4,8
7.	Q79 Prirodne malformacije mišićno- koštanog sustava nesvrstane drugdje	11	4,4
8.	P02 Komplikacije posteljice, pupkovine i ovojnice	10	4
9.	Q90 Downov sindrom	9	3,6
10.	Q89 Ostale prirodne malformacije	8	3,2
	PRVIH 10 UZROKA SMRTI	156	62,2
	UKUPNO	251	100

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2003. (DEM-2/03)

Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

Tablica 6. Pojedine sastavnice perinatalne smrtnosti u Hrvatskoj od 1981. do 2003. godine (vitalna statistika)

GODINA	MRTVOROBE NI + UMRLI 0-6 DANA	PERINATALNA MRTNOST	MRTVOROBE NI	MRTVOROBE NI NA 1000 ROBE NIH	UMRLI 0-6 DANA	RANA NEONATALNA MRTNOST
1994	474	9,7	221	4,5	253	5,2
1995	462	9,2	215	4,3	247	4,9
1996	469	8,7	235	4,1	234	4,3
1997	492	8,8	253	4,5	239	4,3
1998.*	420	8,9	225	4,8	195	4,1
1999.*	406	8,9	205	4,5	201	4,1
2000.**	412	9,1	229	5,2	183	4,2
2001.**	402**	9,8**	216**	5,2**	186	4,6
2002.**	350**	8,7**	189**	4,7**	161	4
2003.**	337**	8,5**	180**	4,5**	157	4

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2004. god.

Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

*Od 1998.-200. godine su uključeni podaci o perinatalno umrlima s boravkom majke u Hrvatskoj duže od jedne godine. Stope perinatalne smrtnosti za 1998.-2003.godinu izračunate na temelju broja rođenih s boravkom majke u Hrvatskoj duže od jedne godine

**Definicija mrtvorodenja promijenjena je od 2001. godine prema preporukama SZO-a za nacionalne statistike i uključuje mrtvorodne gestacijske dobi ≥ 22 tjedna gestacije i ≥ 500 grama porodne težine zbog čega nisu moguće usporedbe s prethodnim godinama

Tablica 7. Stope perinatalnog mortaliteta u Hrvatskoj od 1994. do 2003. godine po županijama prema vitalno-statističkim podacima (neovisno o porodnoj težini)

Županija	stopa / 1000 ukupno rođenih									
	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.*	1999.*	2000.*	2001.**	2002**	2003**
Grad Zagreb	9,9	-	8,5	9	8,7	8,4	9,3	8,8	7,1	9,2
Zagrebačka	5,6	7,8	8	8,2	10,5	9,6	5,1	11,2	7,2	8,9
Krapinsko-zagorska	7,9	9	9,8	4,4	5,2	12,6	13,2	7,3	13,8	5,7
Sisačko-mostavačka	3,8	7	8	9,6	8,7	10,9	7,7	9,5	8	9,8
Karlovačka	6,3	7	5,2	7,5	6,2	4,2	12,1	13,4	3,9	7,4
Varaždinska	10,6	8,2	7,7	10,9	7	8,8	8,6	10,6	7,7	10,6
Koprivničko-križevačka	7,9	8,9	13,2	12,7	13,2	10,2	9	5,8	8,5	8,1
Bjelovarsko-bilogorska	7,7	10,6	5,3	6,5	11,8	16	10,5	7,7	3,4	8,8
Primorsko-goranska	7,4	7,7	7,7	7,2	8,5	7	10,4	7,9	11,5	6,8
Ličko-senjska	9,7	5,8	20,3	9,6	11	16,2	15,7	22,6	7,2	11,5
Virovitičko-podravaska	6,1	6,2	6,2	12,1	6,3	9,6	16,1	2,3	12,6	4,7
Požeško-slavonska	13,8	8,6	8,4	8,6	14	11,7	14,7	11,7	4,7	13,3
Brodsko-posavska	14,2	12,3	7,1	12,5	9,7	9,9	7,6	11,9	10,9	9,5
Zadarska	13,7	8,6	12	11	6,1	9,2	9,4	10,3	5,8	5,9
Osječko-baranjska	12,8	10,9	6,9	7,9	9,9	11,1	7,3	7,7	11,3	9,6
Šibensko-krninska	11,9	11,9	9,8	16	10,1	7,3	12,7	9,3	11,4	5,3
Vukovarsko-srijemska	8,7	10,5	9,8	8,8	10,7	7	6,6	6,7	10,2	8,4
Splitsko-dalmatinska	11,2	8,9	10,7	7,8	6,2	6,8	10,3	12,4	10,3	8,4
Istarska	5,9	11,2	6,7	3,8	8,3	9,6	7	13,3	8,1	6,4
Dubrovačko-neretvanska	9,6	9,1	9,9	6,6	11,3	5	13,2	6,2	6,7	8,9
Međimurska	11,6	18,6	8,2	8,7	9,9	7,4	9	14	8,8	7,2
HRVATSKA	9,7	9,2	8,7	8,8	8,9	8,9	9,4	9,8	8,7	8,5

Izvor podataka: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku 2004. god.

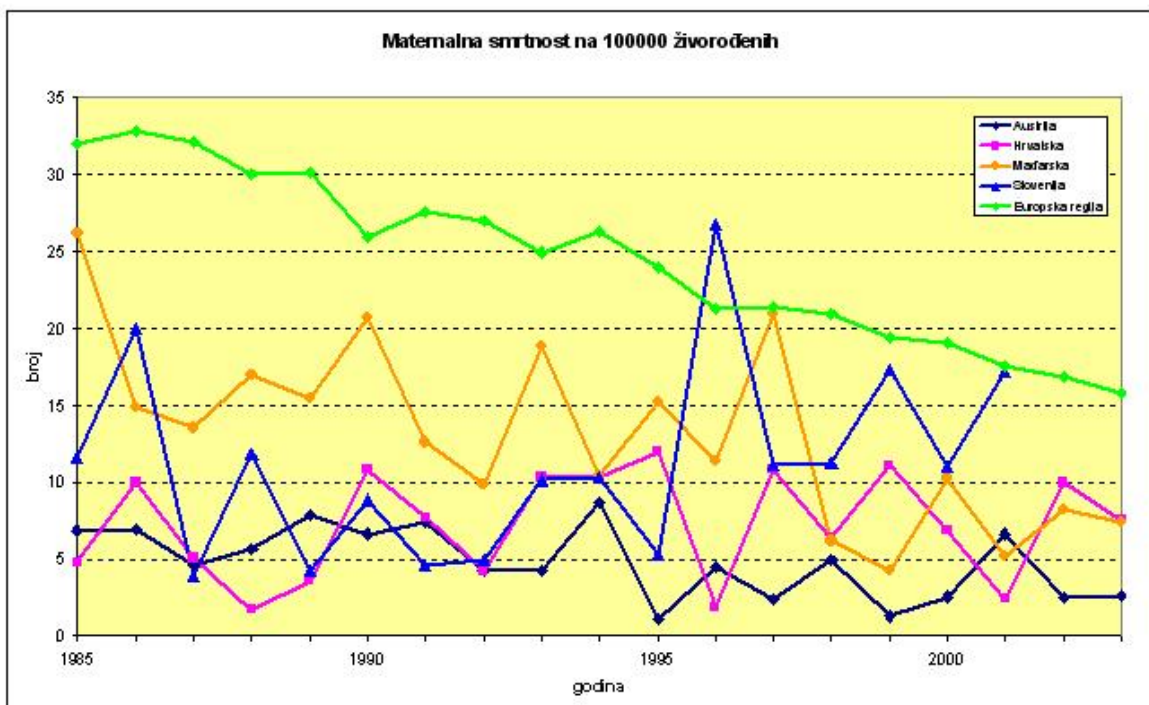
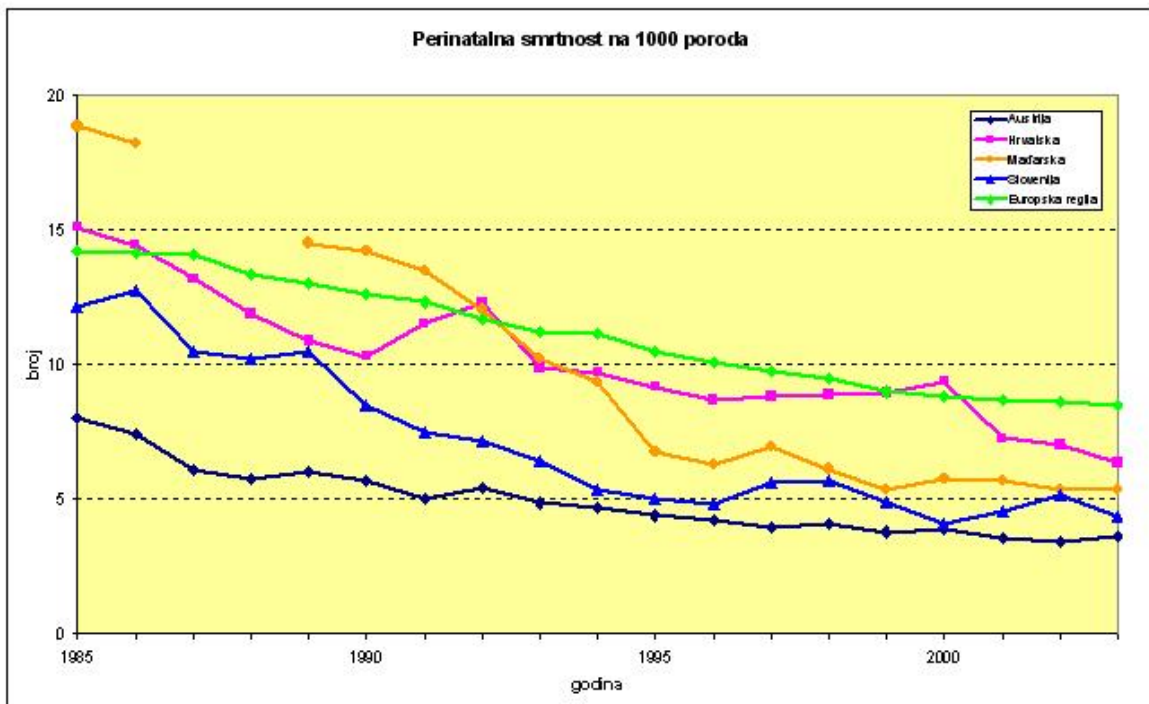
Obrada podataka: Stanovništvo i vitalni događaji. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2003. godinu

*Stope po županijama za 1998.-2003.g. izračunate na temelju broja rođenih s boravkom majke na području te županije duže od jedne godine

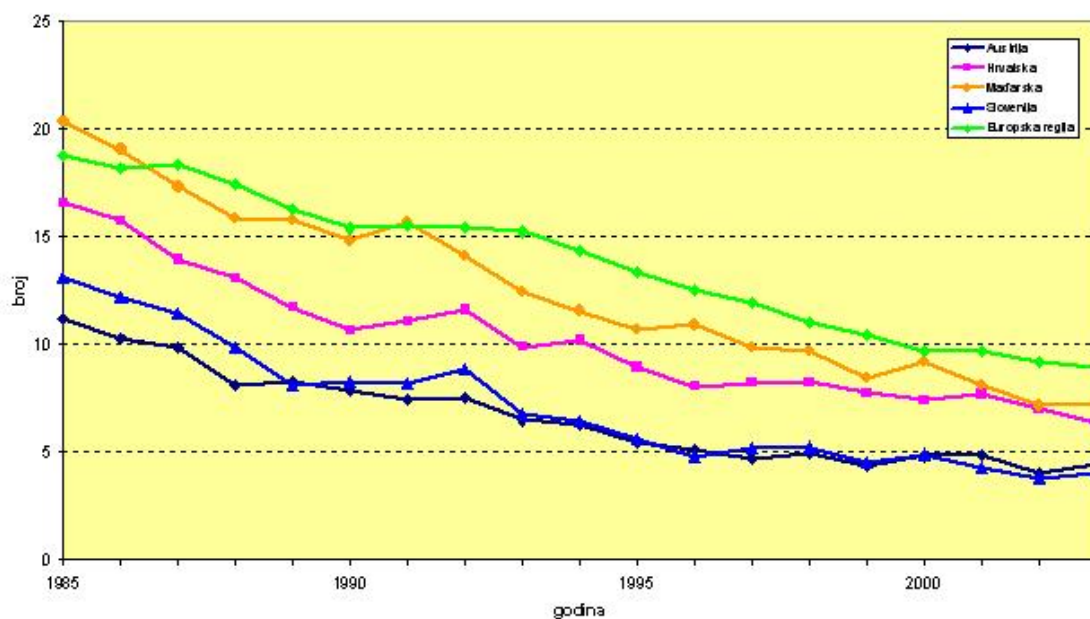
**Definicija mrtvorodenja promijenjena je od 2001. godine prema preporukama SZO-a za nacionalne statistike i uključuje mrtvorodne gestacijske dobi ≥ 22 tjedna gestacije i ≥ 500 grama porodne težine zbog čega nisu moguće usporedbe s prethodnim godinama

Prilog: Najčešće upotrebljavani pokazatelji uspješnosti zaštite zdravlja majki i djece – usporedbe sa stanjem i kretanjima u nekim europskim zemljama.

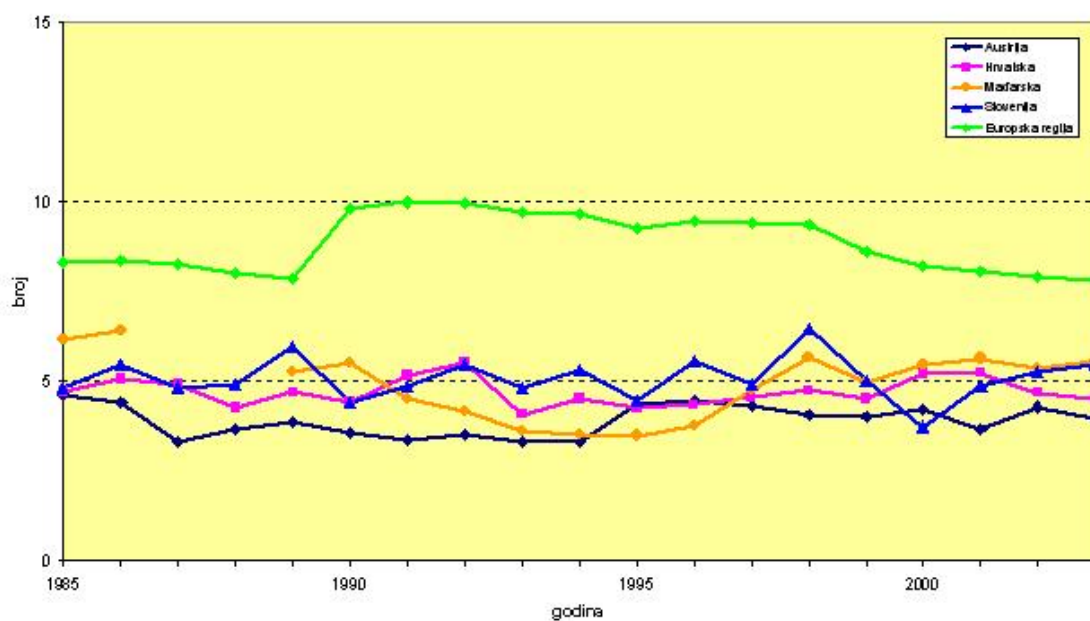
Prilog: Najčešće upotrebljavani pokazatelji uspješnosti zaštite zdravlja majki i djece – usporedbe sa stanjem i kretanjima u nekim europskim zemljama.

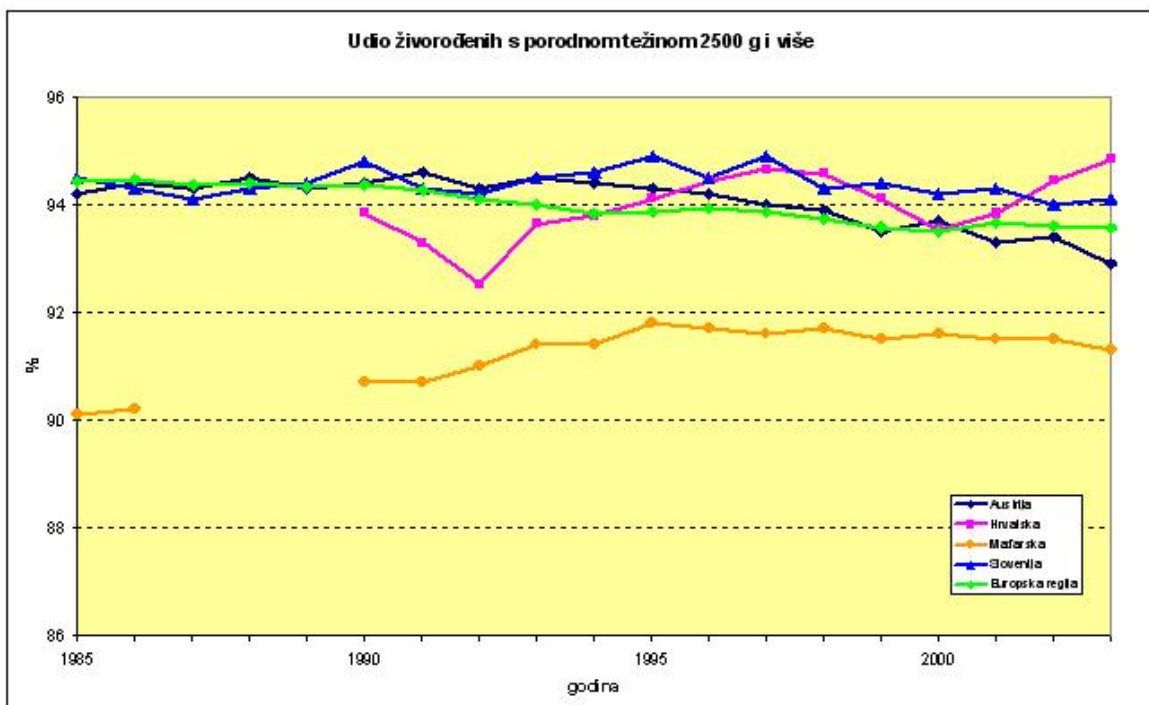
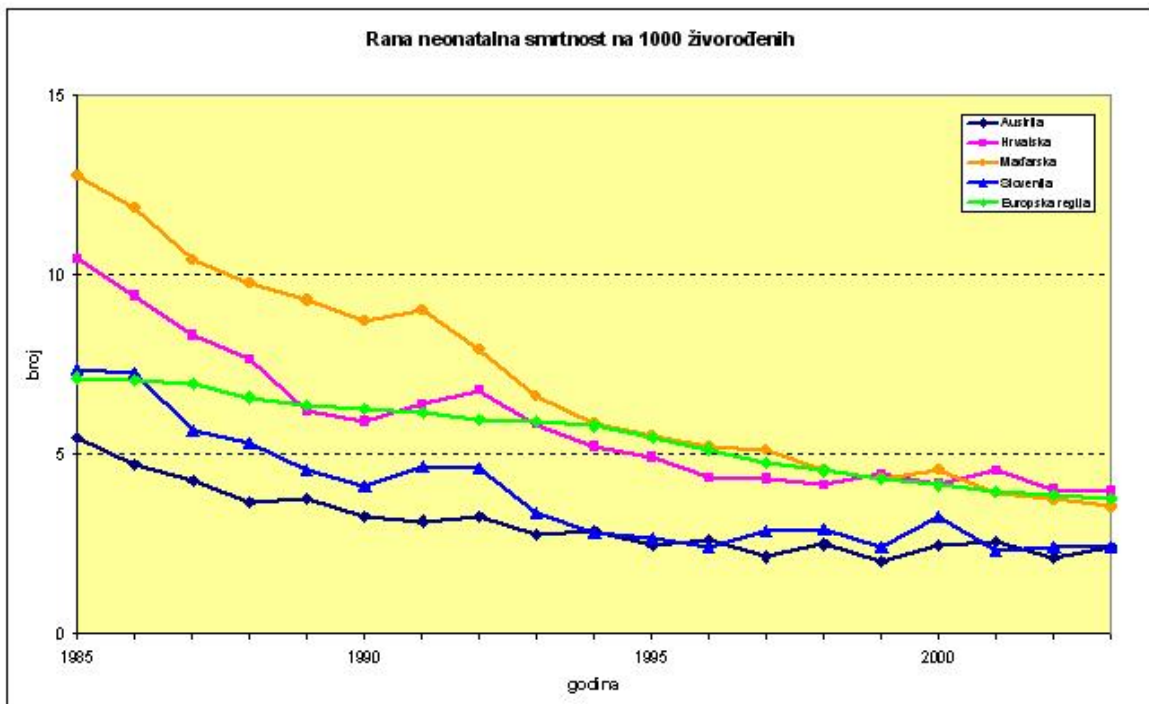

Dojenačka smrtnost na 1000 živorođenih

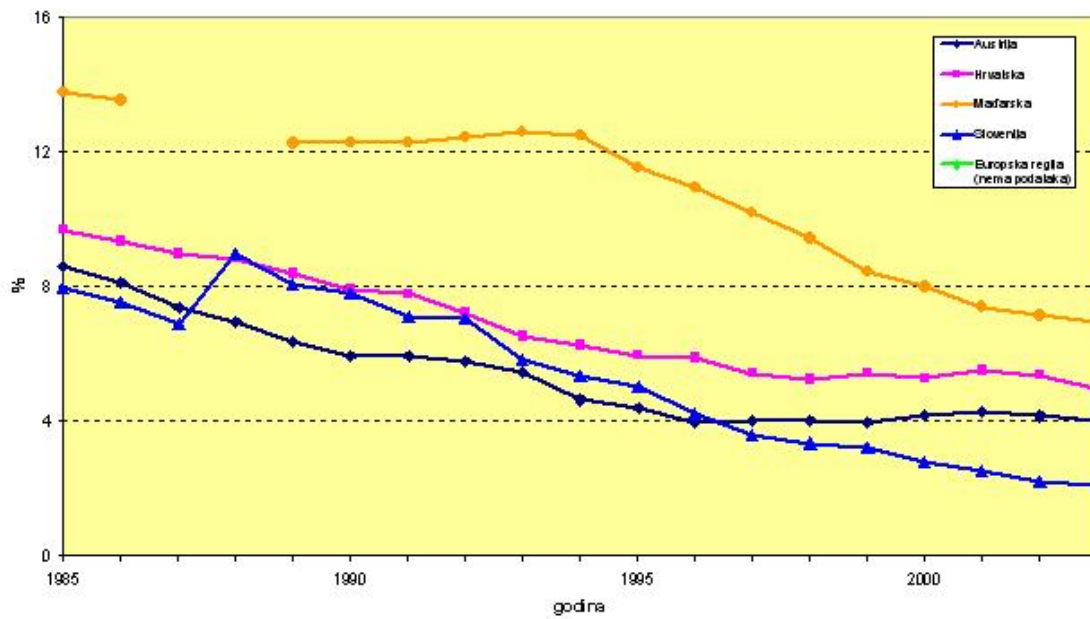

Fetalna smrtnost na 1000 živorođenih

Udio živorodjenih s majkama mlađim od 20 godina

Udio živorodjenih s majkama starijim od 35 godina

